

Odešel Doc. RNDr. Jiří Popovský, CSc.

Mikroskopický rozbor byl v první polovině 20. století nedílnou součástí standardních vyšetřovacích metod pitné vody snad ve všech vyspělých zemích. Rozvoj laboratorních metod pro chemické a mikrobiologické rozborů vod však vedl k ústupu od používání mikroskopických technik a hydrobiologie ve vodárenství, přes řadu nesporných výhod, je dnes systematicky rozvíjena jen v několika zemích. Velkou zásluhu na tom, že Česká republika je mezi nimi, má i nedávno zesnulý Jiří Popovský (30.11.1934 – 15.4.2014). Jeho pracovní aktivity však byly mnohem širší - patřil mezi nejvýznamnější světové odborníky na obrněnky, jako jeden z prvních u nás studoval koloběh fosforu a eutrofizaci vod nebo zavedl metodu stanovení azbestu ve vodě.

Rodina, kolegové a přátelé se s ním tiše rozloučili 29. dubna na Olšanských hřbitovech. Cítíme potřebu říci o něm několik dobrých slov, protože to byl dobrý, skromný člověk a laskavý přítel, který v české hydrobiologii zanechal výraznou stopu.

Byl absolventem reálného gymnázia v Kralupech (1952) a Biologické fakulty UK v Praze (1957) se specializací hydrobiologie-algologie a diplomovou prací „Samočistící schopnost Vltavy nad a pod Prahou“ (vedoucí práce prof. B. Fott). Ač se celý život orientoval na výzkumnou a akademickou práci, první dva roky po skončení fakulty poznal zblízka realitu vodohospodářské praxe, když manuálně pracoval na čistírně odpadních vod v Praze – Bubenci. Až v roce 1959 nastoupil na interní vědeckou aspiranturu do Hydrobiologické laboratoře ČSAV, ukončenou za 5 let obhajobou práce, ve které se zabýval změnami forem sloučenin fosforu ve vodách čerstvě znečištěných a vodách se vzdáleným zdrojem znečištění (vedoucí práce doc. J. Hrbáček). V Hydrobiologické laboratoři již zůstal a pracoval zde až do roku 1981.

Hlavním tématem jeho zdejší práce byl vývoj metody na stanovení různých forem fosforu, sledování jejich koloběhu v povrchových vodách a zejména jejich vliv na kvalitu vody v údolních nádržích – experimentálně pracoval např. na nádržích Orlík, Slapy, Hubenov, Vrchlice, Klíčava, Římov a další. Jím zpřesněná metoda stanovení mikrogramových koncentrací celkového fosforu ve vodě byla široce zavedena do vodohospodářské praxe.

Vedle fosforu se věnoval i algologii a jeho doménou, ve které patřil k absolutní světové špičce, byly obrněnky (Dinophyceae) a to jak po stránce taxonomické, tak i ekologické. Vedle popisu několika nových druhů objevil predační způsob jejich výživy a objasnil jejich komplikovaný životní cyklus. S kolegyní prof. Pfiestrovou z USA vydal dodnes nepřekonanou, unikátní monografii *Dinophyceae (Dinoflagellida)* v ediční řadě *Süßwasserflora von Mitteleuropa* (1990). K jeho algologickému curriculumu ještě dodejme, že byl řadu let tajemníkem Algologické sekce Čs. botanické společnosti a aktivním členem Čs. limnologické společnosti.

Když se Hydrobiologická laboratoř ČSAV počátkem 80. let stěhovala do Českých Budějovic, bylo manželům Popovským (manželka, RNDr. Pavla Popovská, CSc., se zabývala hydrobiologií a mikrobiologií pitné vody ve VÚV v Praze) líto opustit svůj domek u vody v pražském Podhoří. Proto dr. Popovský přechází od ledna 1982 na dalších skoro deset let do Institutu hygieny a epidemiologie (dnes Státní zdravotní ústav). Zde se věnuje vlivu zemědělství na jakost surové vody v údolních nádržích, problematice pásem hygienické

ochrany vodárenských nádrží, přípravě nové ČSN 75 7111 Pitná voda a metodických norem pro biologický rozbor či stanovení vláken azbestu ve vodě, ale také tématům, které s vodou souvisela jen volně, například skládkám tuhého odpadu nebo vývoji dezinsekce (proti komárům).

Po roce 1989, když už přestala vadit jeho politická neangažovanost, se začíná naplno věnovat výuce, když už předtím více než dvacet let organizoval a vedl postgraduální kurzy a působil jako vedoucí, konzultant nebo oponent u desítek diplomových a kandidátských prací na různých fakultách. Od roku 1990 až do odchodu do důchodu v roce 1994 působil vědecky i pedagogicky na katedře botaniky Přírodovědecké fakulty UK. Ve svých netradičně pojatých přednáškách se nenásilným způsobem snažil studenty přimět (většinou úspěšně) k aktivní účasti a diskuzím. Po odchodu do důchodu na fakultě dále přednášel ekologii sinic a řas (do roku 2004) a vodárenskou hydrobiologii, která naposled proběhla v zimním semestru roku 2013/2014 a která by se, kdyby nezemřel, konala opět letos na podzim.

A samozřejmě po celý svůj profesní život publikoval. Je autorem více než stovky odborných prací, z čehož více než třetina vyšla v zahraničí. Dosáhl i pomyslné publikační vědecké mety, když mu vyšel článek v časopise *Nature* (Pfeister L.A., Popovský J. Parasitic, amoeboid dinoflagellates. *Nature*, 1979, 279(5713): 421-424), což ovšem skromně odbýval slovy, že *Nature* je takový trochu lepší Vesmír.

Mohli bychom z jeho profesního života zmínit ještě spoustu věcí, např. pracovní stáže na mnoha zahraničních univerzitách a akademiích věd od USA až po Indii nebo působení v roli odborného posuzovatele ČIA (1998-2006), ale skončeme naše vyprávění připomenutím jedné úctyhodné tradice. Od roku 1969 každoročně organizoval postgraduální determinační kurzy pro specialisty z oboru limnologie a hygieny vody zaměřené na určování sinic a řas. Těmito kurzy prošly stovky odborníků nejen z České republiky a Slovenska, ale i zemí bývalé RVHP a dalších států. Staly se tak proslulé, že se jim neříkalo jinak než „Pópa-kurzy“. I když organizace těchto kurzů se později po krátké přestávce v první polovině devadesátých let ujali jeho žáci, jejich zakladatel na nich často objevoval jako lektor, naposledy v roce 2012. Přislíbenou účast na kurzu v červnu 2014 již realizovat nestačil.

I když determinačním kurzům se již dnes neříká „Pópa-kurzy“, stále plní svou unikátní funkci. A celoživotní ochota jejich zakladatele dělit se o své bohaté vědomosti s ostatními, i začínajícími algology a hydrobiology, byly důvodem celkem neobvyklého jevu: na pohřbu se hojně sešli jeho kolegové všech generací, od ani ne třicetiletých, po více než osmdesátileté. Čest jeho památce!

František Kožíšek, Petr Pummann a Tereza Pouzarová

Text byl publikován v časopise Vodní hospodářství 10/2014, str. 26-27.